

Негативні наслідки експансії Російської православної церкви в сучасному Києві

Ольга Бачинська, аспірант (ORCID: 0000-0002-5039-3100)

¹ Київський національний університет будівництва і архітектури, 03037, м. Київ, проспект Повітряних Сил, 31, Україна

АНОТАЦІЯ

Російська православна церква і її українська гілка Українська православна церква намагаються підкорити Київ і будують сакральні об'єкти в місті у великій кількості. УПЦ використовує дрібні архітектурні споруди, типові храми, заснування церков в громадських закладах і прив'язку до історичних подій для того, щоб звести храм на незабудованих ділянках і привабити людей в свою організацію. Цей досвід може бути корисним для українського православ'я, яке теж знаходиться в умовах масового знищення церков і часто розпочинає будівництво своїх споруд на пустельних майданчиках, не маючи архітектурних об'єктів в якості бази для розвитку сакрального комплексу.

Ключові слова: Православна церква, Київ, УПЦ, розбудова, сакральний об'єкт.

1. ВСТУП

Російська православна церква (РПЦ) прийшла в Україну в історичний період. У сучасний час, коли Україна стала незалежною, РПЦ утворила тут свою гілку – Українську православну церкву (УПЦ). УПЦ вважає Київ важливим для себе і проводить загарбницьку політику по відношенню до міста. На основі Києва УПЦ намагається створити власну митрополію, тому розбудовує багато церков.

Загарбницька політика УПЦ проявляється в цікавих способах зведення сакральних об'єктів на неосвоєних ділянках. Для того, щоб розпочати церковну службу, необхідне приміщення або хоча б залишки сакральних споруд попередніх періодів. Саме такі архітектурні форми створюють базу для подальшого розвитку сакрального комплексу. УПЦ часто розпочинає зведення свого храму з пустельного майданчика, де немає жодної основи для формування майбутнього сакрального об'єкту. Вивчення прийомів розвитку сакрального комплексу з пустого місця може бути корисним для українського православ'я, храми якого в наш час також зводять заново на вільних від забудови місцях.

2. МЕТА РОБОТИ

Дослідити розвиток сучасних сакральних об'єктів РПЦ-УПЦ на незабудованих ділянках в Києві і можливість використання їх досвіду для зведення церков українського православ'я.

3. РПЦ І УПЦ В КИЄВІ

3.1. Історичний Київ – сакральний центр

Київ в давнину був насичений храмами. Він став сакральним центром ще за князівських часів. З часом до міста приходили нові релігії, які зводили свої споруди. В Києві було не тільки безліч храмів, вони були ще і різними за зовнішнім образом, що прикрашало місто. Ближче до ХХ ст. Київ навіть почали вважати сакральним містом і духовним центром європейського масштабу, який пробудить Європу і внесе в її світосприйняття додаткову духовність.

3.2. РПЦ в історичному Києві

Російська православна церква (РПЦ) була притаманна історичному Києву, вона з'явилася в місті із завоюванням території в 17 ст. РПЦ після приходу знищила Київську митрополію у складі Константинопольської православної церкви, утворену ще за князівських часів після хрещення Русі-України. РПЦ почала замінити своєю релігією місцеве візантійське православ'я: принесла своїх святих, власні свята, змінила молитвослови, знищила українську барокову архітектуру і замінила на власні архітектурні стилі. РПЦ зводила власні храми і розбудовувала вже існуючі сакральні комплекси, додаючи до них нові споруди в своїх стилях. РПЦ по суті забрала Київ в свої володіння і розвивала місто, як сакральний центр по своєму розумінню.

3.3. УПЦ як складова РПЦ в сучасному Києві

Коли Україна вийшла з атеїстичного СРСР, вона задекларувала свободу віросповідання, що дало можливість обирати населенню релігію, вільно відправляти обряди і релігійні свята, у будь-який час ходити до храмів, створювати парафії різних конфесій, будувати нові церкви і повернути історичні споруди релігійним громадам.

Перед розпадом СРСР РПЦ утворила свій підрозділ на території України – Українську православну церкву (УПЦ) з «правами широкої автономії», хоча такого поняття в православ'ї не існує. Назва УПЦ була вигадана для навіювання українському народу видимості власної церкви. Як тільки Україна стала незалежною, РПЦ-УПЦ почала знову завойовувати релігійний простір України і Києва, зокрема. Фактично УПЦ залишається складовою РПЦ і просуває її ідеї. УПЦ притаманні: російська мова, бажання об'єднання України з Росією і приєднання до «Руського миру» разом з Білоруссю, підкорення України Росії, нав'язування всього російського – церковної і державної влади, російських святих, російської архітектури.

УПЦ при завоюванні Києва сперлася на свої історичні корені у вигляді російського православ'я, прихильність населення до російської мови, історії Києва, в якій РПЦ відіграла значну роль останні сторіччя. Тоді УПЦ ще не виказувала активно ідею «Руського миру», тому жителі Києва спокійно відносилися до розбудови її нових храмів і передачі їй у користування київських старовинних сакральних споруд.

4. ПРИЙОМ ЦЕРКОВНОГО БУДІВНИЦТВА УПЦ В СУЧАСНОМУ КИЄВІ

4.1. Будівельна діяльність УПЦ

В Києві зі старовинних церков до кінця Радянського союзу дійшло зовсім небагато храмів. Нажаль, всю розкіш сакральних споруд, якими було забудоване місто, практично знищив СРСР.

Після звільнення України від воєнного радянського атеїзму старовинні церкви почали повертати релігійним громадам, передаючи їх в оренду. На київські храми претендували різні гілки християнства, які існували в Україні історично, і тому вже в незалежній країні отримали право користуватися історичними сакральними спорудами.

Але церков було значно менше, ніж бажаючих їх відвідати. І тоді в Києві розпочалося будівництво нових храмів. УПЦ була першою православною церквою, яка почала активно зводити нові сакральні споруди в Києві, поки всі інші християнські напрями лише розпочинали свою діяльність. На даний момент УПЦ продовжує будівництво храмів в місті, вже сформувала так зв. Київську митрополію з приблизно десятком благочинь, кожне з яких включає певну кількість церков.

4.2. Особливості зведення церков

Нові церкви УПЦ споруджувати було нелегко з фінансової точки зору, бо їх зведення починалося практично без грошей. Така сама ситуація була і в інших гілках православ'я. В цьому є неповторний шлях української сакральної архітектури – він полягає не тільки у відновленні історичних храмів, але і в будівництві нових у великій кількості, причому практично без фінансової підтримки з боку різних громадських організацій.

УПЦ за три десятиліття перебування в Києві звела багато нових споруд, як окремих церков, так і великих комплексів. І це свідчить про те, що вона знайшла спосіб розбудовувати сакральні об'єкти, починаючи з пустого майданчика. Саме цей досвід може бути корисний для розвитку вже українського православ'я, яке знаходиться в таких же складних умовах, відновлюючись після радянських руйнацій і російського впливу.

4.3. Прийоми будівництва сучасних сакральних об'єктів

Окремі церкви і сакральні комплекси УПЦ починало формувати з найменших архітектурних споруд. Для початку служби в УПЦ використовували споруди не церковного призначення: тимчасову палатку з банею, кімнатку в громадській будівлі, приміщення підвалу, напівзруйновані чи покинуті непотрібні будівлі, орендовану невеличку будівлю чи кіоск. Іноді будівництво храму чи комплексу починалося зі зведення хреста, потім маленької каплиці. Далі в каплиці облаштовувався вівтар, і не дивлячись на маленький простір каплиця ставала мініатюрною церквою [1; 2; 3; 4]. У УПЦ поширено будівництво «типового» храму. Першим храмом стає дерев'яна споруда, яка дешева за цегляну. Такі дерев'яні храми можуть бути зовсім невеликими [1; 2; 3; 4]. УПЦ засновує свої церкви в лікарнях, будинках престарілих, намагаються навіть учбові заклади долучити до своєї віри. Вони звели практично на всіх кладовищах в кордонах Києва свої храми. Кладовищенські храми – часто «типові» невеликі дерев'яні споруди [1; 2; 3; 4].

Головний принцип розвитку сакральних споруд і

комплексів у УПЦ – це розпочати службу на якомусь місті. Далі це місце приваблює віруючих, завдяки їм починається збір грошей, і в результаті через декілька років зводять більшу споруду. Якщо невеликий храм вже збудований, то досягнута певна мета. В такому храмі служба відбувається постійно за розкладом, туди привозять святині, храм облаштовує свій простір іконами, до яких приходять люди зі своїми духовними потребами. Це дозволяє ще більше збирати кошти і розпочати будівництво великого комплексу, який може включати адміністративні споруди, окрему хрещальню, кухню, їдальню і так далі.

Для того, щоб привабити киян, УПЦ прив'язується до місцевих святинь. Зазвичай майже кожен типовий дерев'яний храм отримує передісторію у вигляді знищеної радянською владою старовинної київської церкви. Але якщо розібратися в історії, зруйнований київський храм часто немає жодного відношення до новозбудованої типової споруди УПЦ. Також використовують згадки про загиблих героїв міста: про поховання воїнів Другої світової війни, ліквідаторів-чорнобильців, загиблих в катастрофах льотчиків. Це все навіює киянам думку про продовження традицій історичного Києва та повагу до героїв радянського часу.

5. ВИСНОВКИ

1. РПЦ та УПЦ є єдиним цілим. Незалежність УПЦ придумана в якості омані для українського народу. УПЦ є ворожою для України, поширює власну архітектуру і російську пропаганду.

2. РПЦ-УПЦ підкорила Київ через завоювання територій в історичний період, і зараз ця тенденція поширюється. Один з методів УПЦ при завоюванні Києва є розбудова масштабної мережі храмів і формування власної митрополії, що і відбувається зараз.

3. Нові церкви УПЦ споруджує на пустих майданчиках. Це важко робити у сучасних умовах, але УПЦ придумала, як це реалізувати. Більшість сакральних об'єктів УПЦ починається з непотрібних, покинутих, орендованих споруд не релігійного характеру чи дуже малих за розміром, які перетворюють на невеликий храм. УПЦ засновує свої церкви в громадських закладах, де є потреба в релігійній службі і це дозволяють зробити.

4. УПЦ прив'язується до місцевої сакральної чи героїчної історії, щоб привабити населення Києва.

5. Досвід створення і розвитку сакральних об'єктів УПЦ з пустої ділянки може бути дуже корисними для українського православ'я, яке знаходиться в таких же складних умовах.

Список літератури

- [1] Первое Шевченковское благочиние. Храмы: вебсайт. URL: <https://shevchen-blag-1.church.ua/#2024-09-23>.
- [2] Второе Шевченковское благочиние. Храмы: вебсайт. URL: <https://shevchen-blag-2.church.ua/xramy-2/#2024-09-23>.
- [3] Украинская православная церковь Киевская митрополия. Святошинское благочиние. Храмы: вебсайт. URL: <https://svyatoshin.church.ua/xramy/>.
- [4] Кладбищенскре благочиние. Храмы: вебсайт. URL: <https://cemetery-bлаго.church.ua/xramy/>.